

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.3>

УДК 336.7; 339.7

М. В. Болдуєв,

д. держ. упр., професор, НУ «Запорізька політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8889-6555>

О. В. Болдуєва,

д. е. н., доцент, Запорізький національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5267-1816>

О. Г. Лищенко,

к. е. н., доцент, НУ «Запорізька політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9211-9567>

ФАКТОРИ ОЦІНЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ

M. Bolduiev,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,

National University «Zaporizhzhia Polytechnic»

O. Bolduieva,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Zaporizhzhia National University

O. Lyshchenko,

PhD in Economics, Associate Professor,

National University «Zaporizhzhia Polytechnic»

FACTORS FOR EVALUATING THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF BANKS

Стаття досліджує конкурентоспроможність банків у глобальному ринковому середовищі, з акцентом на важливість різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на здатність банківських установ конкурувати на міжнародних ринках. Основу аналізу складає модель "Діамант Портера", адаптована для банківського сектору, яка допомагає оцінювати ключові аспекти такі як монополізація, регулятивні обмеження, стабільність фінансових ринків та роль підтримуючих галузей. У розгляд вводяться не тільки економічні, але й неекономічні чинники, розкриваючи їхнє значення у формуванні конкурентних переваг та підкреслюючи важливість комплексного підходу до оцінки конкурентоспроможності.

У статті пропонується новий підхід до оцінки конкурентоспроможності, який включає інтегральні показники, засновані на кількісних та якісних критеріях. Цей підхід дозволяє гнучко реагувати на динаміку міжнародних ринків, забезпечуючи можливість адаптації стратегій у відповідь на зміни конкурентного середовища. Наголошується на необхідності постійного моніторингу та оновлення стратегій ризик-менеджменту та ресурсного управління, щоб забезпечити довгострокову стійкість та успіх на глобальних ринках.

The article analyzes the competitiveness of banks in the conditions of globalization, with an emphasis on the importance of understanding external and internal factors that affect the ability of banking institutions to compete in international markets. The authors of the article use the "Diamond Porter" model, adapted for the banking sector, to analyze such aspects as market monopolization, regulatory constraints, financial market stability and interaction between banks and supporting industries. This model makes it possible to evaluate both economic and non-economic factors that contribute to or hinder the formation of competitive advantages.

The process of establishing weighting coefficients for assessing the importance of each factor in the strategic analysis of banks is considered. The coefficients reflect

the contribution of each factor to the overall strategy of the bank's international development, with a special emphasis on the specifics of the target markets. Consideration of the bank's strategic priorities and the dynamics of market conditions are key to adapting ratios, which can vary from market to market, emphasizing the need for a flexible approach.

The article identifies the shortcomings of the traditional approach to assessing competitiveness, which often includes the use of a limited number of factors, subjectivity in expert assessments, and static methods. A new approach is proposed that covers both quantitative and qualitative indicators and provides an integrated assessment of competitiveness. This approach involves the use of a wider range of factors, as well as the need for constant monitoring of market conditions and flexibility of strategies, in accordance with changes in the competitive environment.

The article emphasizes the importance of a comprehensive approach to determining banks' competitiveness, combining traditional assessment methods with innovative risk and resource management strategies. Adaptation to international markets requires not only knowledge of global trends, but also a deep understanding of local features, which provides banks with long-term stability and competitiveness.

Ключові слова: конкурентоспроможність, банківський сектор, міжнародні ринки, стратегічний аналіз, модель Портера, вагові коефіцієнти, глобальна конкуренція, фінансовий ринок, оцінка ризиків, конкурентні переваги

Keywords: competitiveness, banking sector, international markets, strategic analysis, Porter's model, weighting factors, global competition, financial market, risk assessment, competitive advantages

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми оцінювання міжнародної конкурентоспроможності банків зумовлена глобалізацією фінансових ринків, яка відкриває перед банківськими установами нові можливості та виклики. Конкурентоспроможність банків на міжнародному

рівні є важливим фактором їх успіху, розширюючи можливості щодо залучення клієнтів, інвесторів та партнерів міжнародного рівня (на міжнародному рівні), а також впливає на їх фінансову стійкість та репутацію.

Зростаюча конкуренція серед банків на світовому ринку вимагає від них постійного вдосконалення своїх стратегій та операційної ефективності. Оцінювання конкурентоспроможності дозволяє банкам ідентифікувати свої сильні та слабкі сторони, розробляти ефективні стратегії розвитку та адаптації до змін зовнішнього середовища. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню якості обслуговування клієнтів, інноваційності продуктів та послуг, а також забезпечує стійке зростання та довгостроковий успіх на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед зарубіжних науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження різноманітних аспектів міжнародної конкурентоспроможності банків, включаючи ефективність, продуктивність, регуляторні впливи та ринкову конкуренцію слід зазначити наукові нароби: Robert DeYoung, Allen N. Berger, Asli Demirgüç-Kunt, Thorsten Beck, Anjan V. Thakor, Claudia Buch, Ross Levine, Manju Puri, Xavier Vives, Luc Laeven та ін.

Українські вчених, такі як Белінська Я. В., Блауш В. Ю., Брітченко І. Г., Вовк В.Я., Грубляк О. М., Жаворонок А. В., Колеснік Я. В., Колесніченко В. Ф., Крухмаль О. В., Кузнєцова А.Я., Момот О.М., Нужна О. А., Панасенко Г. О., Пушак М. З., Рак Н. Є., Семенча І. Є., Сидорчук Н. О., Урбан О. А., Шевцова О. Й., Юшко І. О. та ін. у своїх наукових дослідженнях охоплюють широкий спектр тем, пов'язаних з конкурентоспроможністю банків. Дослідження стосуються проблем факторів впливу та оцінки конкурентоспроможності банківських продуктів, міжнародної банківської конкуренції, формування стратегій конкурентоспроможності, моделювання оцінки банківських послуг, методологічних підходів до статистичної оцінки та кластерного підходу до оцінки конкурентоспроможності. Важливість цих досліджень підтверджує необхідність подальших робіт у напрямку оцінювання міжнародної

конкурентоспроможності банків для покращення адаптації банківських установ України до глобальних викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – виявлення внутрішніх та зовнішніх чинників які впливають на здатність банківських установ конкурувати на глобальному ринку та обґрунтування методики оцінювання конкурентоспроможності банків на міжнародних ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. У конкурентному середовищі, де доступ до інформації, інновацій та ресурсів стає все ширшим для всіх гравців ринку, банкам стає складніше забезпечити свою перевагу, оскільки всі ринкові учасники використовують ці ресурси в однаковій мірі. Зі збільшенням конкурентного тиску банки мають знаходити способи ефективної адаптації до змін умов, уникаючи при цьому виявлення власних слабких сторін.

Конкурентоспроможність будь-якої організації, включно з банками, залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів. Більшість теоретичних моделей, які аналізують ці впливи, є універсальними та застосовні до різноманітних сфер, включаючи банківську діяльність. Зокрема, в моделі Майкла Портера (рис. 1), яка є широко відомою теоретичними рамками в стратегічному управлінні та конкурентному аналізі факторів визначення ключових аспектів міжнародної конкурентоспроможності, розглядаються такі аспекти: ризик входження нових конкурентів; ризик заміщення товарів; вплив постачальників на ринок; торговельні можливості споживачів; конкуренція серед існуючих компаній.

Першою силою є вхід нових конкурентів на ринок. Старт нового бізнесу у складній галузі часто є обтяжливим через високі вхідні бар'єри, такі як брак технологій, нестача кваліфікованих кадрів, великі стартові капіталовкладення, необхідність ліцензування, а також відсутність дистрибуційних каналів. Наприклад, для запуску банку необхідно забезпечити наявність стартового капіталу та матеріально-технічного забезпечення, кваліфікований персонал, відповідні ліцензії та дозволи, що є складним завданням. Проте, лібералізація

ринку та доступність лізингу можуть сприяти швидкому входженню нових гравців на ринок.

Рис. 1. Модель п'яти сил конкуренції М. Портера [15].

Друга сила – доступність альтернатив. Часто споживачі мають можливість вибору між різноманітними товарними пропозиціями, що може включати продукти-замінники. Це дає їм можливість змінити свої споживацькі звички з мінімальними зусиллями.

Третя сила – вплив постачальників. Цей аспект визначає, наскільки постачальники можуть впливати на ціни та якість продукції або послуг. Чим більше постачальників на ринку і чим менше їхній потенціал впливу, тим легше здійснювати вибір, отримувати знижки і контролювати витрати. Проте у галузях, де кількість виробників обмежена значний ринковий вплив кількох компаній не заважає їм підтримувати високу якість продукції та сервісу завдяки жорсткій конкуренції.

Четверта сила – вплив покупців. Споживачі послуг можуть мати значний вплив на ринок, легко змінюючи постачальників або відмовляючись від продуктів на користь альтернатив. Наприклад, в банківській сфері споживач

має широкий вибір, у той час як зміна операційної системи на комп'ютері може бути складнішою з огляду на обмеженість варіантів.

П'ята сила – конкуренція серед існуючих компаній. Конкурентоспроможність в галузі визначається змаганням між наявними банками, які прагнуть збільшити свою частку ринку або знизити позиції конкурентів, що часто призводить до цінових воєн або рекламних кампаній. Наприклад, у глобальній банківській індустрії, де немає монополії, висока конкуренція змушує фінансові установи боротися за кожного клієнта.

Найбільш детальну класифікацію внутрішніх та зовнішніх аспектів середовища бізнесу запропонували Майкл Мескон, Майкл Альберт та Франклін Хедоурі у своїй книзі «Management» [16]. Вони виділили внутрішні аспекти, такі як цілі організації, її структура, завдання, технології та персонал. У зовнішньому контексті, автори виокремили елементи, що безпосередньо впливають на фірму: постачальники, споживачі, конкуренти, профспілки, законодавство та державні органи. Крім того, вони вказали на фактори з опосередкованим впливом, як стан економіки, соціально-культурні зміни, політичні події, науково-технічний розвиток та міжнародні події.

Також у їхній роботі зазначено, що елементи внутрішнього та зовнішнього середовища впливають через кількісні (об'єктивно вимірювані) та якісні (суб'єктивно оцінювані) фактори. У контексті банківської діяльності, у таблиці 1 наведено приклади цих факторів, що відображають складові конкурентоспроможності банку.

Таблиця 1. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність банків [16]

Джерело впливу	Чинники	
	якісні	кількісні
Елементи зовнішнього середовища	доступність сервісів фінансової інфраструктури; втручання органів влади у банківську діяльність; ступінь лояльності регулятора до ризикованих операцій банків; рівень довіри банківській системі з боку суспільства загалом та окремих зацікавлених груп; стан фондового ринку	насиченість пропозицій банківських послуг на тій чи іншій території; умови та рівень надання кредитно-фінансових послуг конкурентами; загальна економічна ситуація у країні та світі; рентабельність активів та показники ліквідності конкуруючих кредитних організацій
Елементи внутрішнього середовища	довіра та надійність кредитної організації; якість послуг; кваліфікація працівників банку; репутація банку; використання фінтеху; ступінь та якість комунікації з клієнтами; інновативність продуктів та послуг; супутній сервіс	фінансовий стан комерційного банку; рентабельність активів банку (даний показник показує, наскільки ефективно використовуються ресурси); якість активів та пасивів кредитної організації; кількість точок продажу; ціна та інші умови надання послуг

Користуючись вищенаведеними теоріями, Крухмаль О.В., Барановська О.А. розробили власну класифікацію факторів, які впливають на конкурентоспроможність банківських установ, в узагальненому вигляді які наведення на рис. 2 [6].

Рис. 2. Зовнішні та внутрішні фактори конкурентоспроможності банку [6]

Сукупність факторів, що впливають на отримання конкурентних переваг на світовій арені, виявляє характеристики глобальної конкуренції, яка полягає у здатності подолати конкурентні бар'єри, які впливають на виробництво та розподіл товарів, а також у вмінні інтегрувати різноманітні змінні у єдину координовану систему, залежну від ефективної взаємодії учасників глобального ринку. Окремо взяті, ці фактори можуть як сприяти, так і гальмувати суспільний прогрес. Проте, без формування загальної динамічної структури досягнення цілей в умовах ринкової конкуренції було б неможливим.

Створення конкурентних переваг забезпечує банку необхідну базу для тривалої діяльності, дозволяючи йому фокусуватися на подальшому розвитку. Коли стратегічні цілі досягнуті, це закладає фундамент для майбутнього розвитку фінансової установи.

Ключ до стійких конкурентних переваг полягає в неперервних інноваціях у сферах технологій, ресурсозабезпечення, організації та управління кредитною діяльністю. Володіння, створення та збереження цих переваг не є простою причиною, а є наслідком ефективної роботи, де значну роль відіграє внутрішнє середовище країни, де діє банк. Це внутрішнє середовище може як сприяти, так і ускладнювати створення конкурентних переваг.

Конкурентне середовище формується на основі таких ключових детермінантів:

- специфічні параметри ключових факторів, таких як кваліфікований персонал, доступні ресурси та інфраструктура, які є вирішальними для успішної конкуренції в даній галузі;
- характеристики попиту на продукти та послуги в галузі, як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках;
- наявність і конкурентоспроможність допоміжних та суміжних галузей, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні;
- стратегія, структура та інтенсивність конкуренції на внутрішньому ринку, що визначають загальний механізм управління та організації бізнес-суб'єкта.

Конкурентне середовище національної економіки охарактеризоване як національна система детермінантів, що включає:

- доступність ресурсів та професійних навичок, необхідних для забезпечення та підтримки конкурентних переваг в галузі;
- інформаційний ресурс, що включає дані про можливості та засоби для створення конкурентних переваг;
- цілі учасників ринку, таких як компаній, підприємців, менеджерів та працівників, спрямовані на конкуренцію;
- мотиваційні фактори та інвестиційні інституції, що сприяють інноваціям і інвестуванню в ключові напрямки діяльності.

Комерційні банки в країнах, які мають високу швидкість отримання та накопичення спеціалізованих ресурсів та навичок; широкий доступ до точної інформації про ринкові потреби та технології; сильне збігання інтересів і зацікавленість у спільній меті між різними сторонами; динамічне середовище, що стимулює до створення нових та складних завдань і змушує максимально ефективно використовувати наявні та створювати нові конкурентні переваги – знаходяться у вигідному положенні для інноваційного розвитку та адаптації до змінюваних ринкових умов, оскільки вони можуть швидко реагувати на виклики та використовувати нові можливості для підвищення своєї ефективності та конкурентоспроможності. Це дозволяє їм не тільки підтримувати високу якість обслуговування клієнтів, але й залишатися на передовій індустрії завдяки постійному впровадженню інновацій та оптимізації бізнес-процесів [9, 11].

Національна система детермінантів формується як єдина структура, де кожен елемент взаємопов'язаний з іншими, і переваги в одній сфері часто підсилюють переваги в інших. Ця взаємодія елементів веде до створення «економічного ефекту масштабу» в межах країни чи регіону. Така взаємопідтримка детермінантів є ключовою для досягнення конкурентної переваги в галузі, оскільки саме системна інтеграція переваг є вирішальною.

Важливий вплив на внутрішнє середовище національної економіки мають неконтрольовані зовнішні події та державна політика. Наприклад, світові події можуть внести невизначеність, тоді як політичні рішення влади можуть як зміцнити, так і послабити позиції фінансових установ. Це може включати антимонопольні заходи для збільшення конкуренції, законодавчі зміни, що впливають на попит, або інвестиції в освіту, що змінюють споживацьку поведінку.

Стосовно міжнародної конкурентоспроможності, важливо, що кожна фінансова організація, яка виходить на зарубіжні ринки, акцентує на своїх унікальних сильних сторонах. Зазвичай на міжнародну арену виходять великі комерційні банки, які мають глибокий досвід або лідерські позиції у певних аспектах діяльності. Ці банки самостійно визначають напрямки свого розвитку, оптимізуючи ті аспекти, які найкраще відповідають їхнім індивідуальним стратегіям, що, в свою чергу, підвищує їх загальну міжнародну конкурентоспроможність.

У науковій літературі існує широкий спектр моделей та методик для визначення конкурентоспроможності банків, з більшістю з них, що зосереджені на аналізі фінансових звітів для оцінки фінансового здоров'я, стабільності та ефективності кредитних організацій [4]. Деякі методи обмежуються аналізом внутрішніх параметрів банку, припускаючи однорідність зовнішнього середовища для всіх банків [12, 13].

Однак, в контексті міжнародної діяльності банків, що функціонують у різних країнах з унікальними зовнішніми умовами, ці методики можуть бути недостатньо ефективними. Деякі автори пропонують комплексний підхід, що враховує як внутрішні, так і зовнішні чинники, а також кількісні та якісні індикатори [5, 10]. Такі моделі можуть слугувати основою для створення нових методик оцінки міжнародної конкурентоспроможності комерційних банків, що відповідають специфіці глобальної діяльності.

Белінська Я.В. [1] рекомендує використання рейтингового методу оцінки, згідно з яким банк отримує рейтинг на основі загальної кількості набраних

балів після розрахунків. Цей рейтинг вміщується в певну шкалу, що дозволяє зрозуміло та однозначно інтерпретувати результати оцінювання. Модель, запропонована Езрохом, включає п'ять блоків показників (економічні, соціальні, екологічні, технологічні, управлінські показники), при цьому бальний розподіл та вагомість кожного показника визначаються групою експертів.

Хоча модель «Діамант Портера» [14] зазвичай застосовується до промисловостей і країн в широкому сенсі, її принципи також можуть бути адаптовані для специфічних секторів, таких як банківський. Узявши її за основу, а також результати власного дослідження і досліджень Вовк В.Я. [2, 3], Момот О.М. [8] Кузнєцової А.Я. [7] пропонуємо модель оцінювання важливих для банків критеріїв оцінювання факторів конкурентного середовища при входженні на міжнародні ринки (табл. 2).

Таблиця 2. Модель оцінювання важливих для банків критеріїв оцінювання факторів конкурентного середовища при входженні на міжнародні ринки

Назва фактору	Вагомість	Обґрунтування	Ваговий коефіцієнт
Зовнішні фактори:	Встановлення вагових коефіцієнтів оцінювання зовнішніх факторів, важливих для банків при входженні на міжнародні ринки, є ключовим елементом стратегічного аналізу і планування. Ці коефіцієнти допомагають квантифікувати вплив різних зовнішніх умов на потенційний успіх банку в новому ринковому середовищі. Ваговий коефіцієнт для групи в цілому 0,3		
1. Монополізація та конкуренційні умови у банківській сфері	Висока	Сильна конкуренція може зменшити можливості для здобуття ринкової частки та прибутковості. Монополізація може спричинити високі бар'єри для входу	0.25
2. Щільність банківських установ на певній території	Середня	Висока щільність може вказувати на насиченість ринку, але також може відображати великий попит на банківські послуги	0.20
3. Роль та вплив держави в банківському секторі	Висока	Державне втручання може означати додаткові регуляції та обмеження, що впливають на діяльність банків, особливо в контексті міжнародних операцій	0.20
4. Регулятивні обмеження та санкції для банків	Висока	Ці фактори можуть значно обмежувати діяльність банку на ринку, вимагати додаткових витрат на дотримання норм і потенційно призводити до штрафів	0.20

Назва фактору	Вагомість	Обґрунтування	Ваговий коефіцієнт
5. Стабільність валютного курсу та загальний стан фінансового ринку	Висока	Волатильність валютних курсів та нестабільність фінансових ринків можуть значно вплинути на прибутковість і ризики міжнародної банківської діяльності	0.15
Підтримуючі галузі:	Коефіцієнти мають бути встановлені таким чином, щоб вони відображали стратегічні пріоритети банку та його довгострокові цілі на міжнародному ринку. Вони повинні відображати вплив підтримуючих галузей на здатність банку конкурувати на міжнародних ринках. Ваговий коефіцієнт для групи в цілому 0,2		
1. Рівень технологічного оснащення банків	Висока	Технологічне оснащення банків визначає їхню здатність конкурувати на глобальному ринку, забезпечувати безпеку транзакцій і впроваджувати інноваційні фінансові продукти	0.25
2. Взаємодія між банками, державним бюджетом і фінансовою інфраструктурою	Середня	Цей фактор впливає на ефективність фінансових потоків і доступність ресурсів для банків, а також на регулятивну підтримку	0.20
3. Розвиток ринку девелоперських проектів	Середня	Розвиток цього сектора може збільшувати попит на банківські послуги, такі як кредитування проектів та управління активами	0.15
4. Умови для небанківських фінансових установ	Середня	Наявність конкурентоспроможного середовища для небанківських установ може впливати на різноманітність фінансових послуг та конкуренцію на ринку	0.20
5. Загальний стан фінансового ринку	Висока	Стабільність і прозорість фінансового ринку є критичними для мінімізації ризиків і забезпечення довіри до банківської системи	0.20
Внутрішні фактори:	Вагові коефіцієнти для внутрішніх факторів конкурентного середовища при входженні на міжнародні ринки мають бути встановлені таким чином, щоб відображати значимість кожного аспекту для загального успіху банку в глобальному контексті. Ваговий коефіцієнт для групи в цілому 0,3		
1. Якість обслуговування клієнтів та рівень банківського сервісу	Висока	Якість обслуговування клієнтів є ключовим чинником, що впливає на задоволеність клієнтів та їхню лояльність, особливо в міжнародному контексті, де культурні особливості можуть впливати на вимоги до сервісу	0.25
2. Диверсифікація банківських послуг	Середня	Послуги, що диверсифіковані, дозволяють банку звертатися до ширшого спектру клієнтів і зменшувати ризики, пов'язані зі змінами в попиті на певні фінансові продукти	0.20

Назва фактору	Вагомість	Обґрунтування	Ваговий коефіцієнт
3. Управління операційними ризиками	Висока	Ефективне управління операційними ризиками є критично важливим для забезпечення стабільності операцій банку, особливо в умовах міжнародного розширення	0.20
4. Інноваційний потенціал банку	Середня	Інновації можуть надати банку конкурентні переваги через запровадження нових продуктів або послуг, що можуть бути більш привабливими на міжнародних ринках	0.15
5. Управління кредитними ризиками	Висока	Здатність банку ефективно управляти кредитними ризиками визначає його спроможність зберігати фінансову стабільність і довіру клієнтів, особливо в умовах глобалізації фінансових ринків	0.20
Параметри попиту:	При встановленні вагових коефіцієнтів для факторів попиту важливо враховувати вплив цих параметрів на можливість залучення та утримання клієнтів, а також на загальну прибутковість банківських операцій у різних ринкових умовах. Ваговий коефіцієнт для групи в цілому 0,2		
1. Тенденції до заощадження у населення	Середня	Заощадження населення впливають на обсяги депозитних операцій, які є важливими для ліквідності банку та можливості кредитування	0.20
2. Кількість користувачів банківських послуг	Висока	Чисельність користувачів безпосередньо впливає на потенційний ринок банку та його здатність генерувати прибуток через різноманітні банківські продукти	0.30
3. Рівень доходів потенційних клієнтів	Висока	Рівень доходів визначає купівельну спроможність клієнтів, їх здатність брати кредити та інвестувати, що є ключовим для стратегії розширення банку	0.25
4. Рівень довіри населення до банківських установ	Висока	Довіра відіграє критичну роль у виборі банку клієнтами, особливо в міжнародному контексті, де культурні та економічні різниці можуть впливати на сприйняття банківських брендів	0.25

Такий підхід дозволяє забезпечити вимогу щоб коефіцієнти відображали внесок кожного фактора у загальну стратегію міжнародного розвитку банку, враховуючи специфіку цільових ринків. Встановлення коефіцієнтів може бути кориговане в залежності від стратегічних пріоритетів банку та динаміки розвитку ринків, на які він планує вийти.

Встановлення вагових коефіцієнтів вимагає детального аналізу стратегічних цілей банку та його оперативного контексту.

В цілому, аналіз цих параметрів дає можливість банкам ефективно адаптуватися до умов міжнародних ринків, використовуючи свої конкурентні переваги.

Важливою є необхідність оцінювати конкурентоспроможність банку, враховуючи як економічні, так і неекономічні фактори. Недоліками існуючих методик є такі як: використання обмеженої кількості факторів, суб'єктивність експертних оцінок, статичність і непрозорість. Запропонований підхід передбачає використання інтегрального показника, що включає основні критерії, які формують конкурентоспроможність банку, включаючи як кількісні, так і якісні показники. Кількість врахованих факторів конкурентоспроможності варіюється в залежності від специфіки дослідження.

Враховуючи, що значимість кожного фактора може змінюватись в залежності від конкретного ринку, його визначення слід здійснювати за допомогою опитування експертів, які мають практичний досвід у специфіці відповідної національної банківської системи. При цьому, вагу кожного фактора слід унормувати так, щоб загальна сума ваг усіх факторів у групі становила одиницю.

Щодо кваліфікації експертів, до них можуть ставитись певні вимоги, такі як наявність професійного досвіду, вченого ступеня, а також проведення власних наукових досліджень, що стосуються національної і міжнародної банківської системи.

Варто підкреслити, що аналіз конкуренції в цілому та порівняння позицій конкуруючих банків на ринку, враховуючи згадані фактори конкурентоспроможності, потребує подальшого уточнення. Це пояснюється тим, що такий аналіз часто ґрунтується на даних з минулого, які можуть не відображати сучасні тренди на банківському ринку. Також дослідники мають бути критичними щодо точності даних, що використовуються для розрахунків, оскільки вони можуть спотворити реальну картину конкуренції. Тому, поряд із

традиційними методами статистичного аналізу, необхідний постійний моніторинг тенденцій у розвитку конкурентних відносин у секторі банківських послуг. Лише комплексний підхід до дослідження конкурентних переваг може забезпечити успіх кредитної організації на міжнародному рівні.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Стаття розглядає, як внутрішні так і зовнішні чинники які впливають на здатність банківських установ конкурувати на глобальному ринку. Основу аналізу становить модель «Діамант Портера», адаптована для специфіки банківського сектору, яка дозволяє оцінювати монополізацію, регулятивні обмеження, стабільність фінансового ринку, а також взаємодію між банками та підтримуючими галузями. Ця модель підкреслює значення як економічних, так і неекономічних факторів у формуванні конкурентних переваг.

Запропоновано новітній підхід до оцінювання конкурентоспроможності банків на міжнародних ринках, який включає інтегральні показники, засновані на кількісних та якісних критеріях. Цей підхід дозволяє врахувати різноманітність факторів, які можуть варіюватись в залежності від ринку та специфіки діяльності банку. Особливу увагу приділено необхідності динамічного аналізу, що включає постійний моніторинг ринкових умов та адаптацію стратегій у відповідь на зміни у конкурентному середовищі.

Загалом, стаття підкреслює важливість комплексного підходу до визначення конкурентоспроможності банків, акцентуючи на поєднанні традиційних методів оцінки з інноваційними стратегіями управління ризиками та ресурсами. Адаптація до міжнародних ринків вимагає не тільки знання глобальних тенденцій, але й глибокого розуміння локальних особливостей, що забезпечує банкам стійкість та конкурентоспроможність на довгий термін.

Література

1. Белінська Я. В. Кластерний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20(1). С. 37-41.

2. Вовк В.Я. Стратегічне управління конкурентоспроможністю банків: монографія. Х. : НТМТ, 2011. 336 с.

3. Вовк В.Я., Колесніченко В. Ф. Управління конкурентною позицією банку на кредитному ринку : монографія. Х. : ХНУРЕ, 2011. 260 с.

4. Жаворонок А. В., Грубляк О. М., Блауш В. Ю. Моделювання оцінки конкурентоспроможності банківських послуг. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 278-286.

5. Колеснік Я. В. Методологічні підходи до статистичної оцінки конкурентоздатності комерційних банків. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 16. С. 73-79.

6. Крухмаль О. В., Барановська О. А. Конкурентоспроможність банку та банківського продукту: фактори впливу та оцінка. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3023>) (Дата звернення 20.05.2024).

7. Кузнєцова А.Я., Рак Н. Є. Механізм забезпечення конкурентоспроможності банків в умовах економіки знань : монографія; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. К. : УБС НБУ, 2013. 266 с.

8. Момот О.М., Брітченко І. Г. Інтегровані банківські послуги та конкурентоспроможність банківської системи : монографія ; наук. ред. І. Г. Брітченко; Укоопспілка, Полтавський ун-т споживчої кооперації України. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. 315 с.

9. Панасенко Г. О. Міжнародна банківська конкуренція. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.2. С. 237-243.

10. Семенча І. Є., Кузьменко І. О. Система оцінки конкурентних переваг банку: аналіз нефінансових показників. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 14. С. 40-45.

11. Урбан О. А., Нужна О. А., Пушак М. З. Теоретичні аспекти формування стратегії конкурентоспроможності міжнародного банківського бізнесу. *Економічні науки. Серія : Економічна теорія та економічна історія*. 2018. Вип. 15. С. 195-203.

12. Шевцова О. Й., Сидорчук Н. О. Конкурентна позиція банку на кредитному ринку: методичні особливості оцінки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 27(3). С. 89-93.

13. Юшко І. О. Чинники конкурентоспроможності транснаціональних банків в умовах запровадження міжнародних стандартів «БАЗЕЛЬ-III». *Економічний простір*. 2016. № 115. С. 56-68.

14. Michael E. Porter *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press. 1990. 896 p.

15. Michael E. Porter *The Five Competitive Forces that Shape Strategy*. *Harvard Business Review*, January, 2008, p.86.

16. Michael H. Mescon, Michael Albert, Franklin Khedouri *Management*. New York: Harper & Row, Publishers. 1988. 777 p.

References

1. Belins'ka, Ya. V. (2018), "A cluster approach to assessing the international competitiveness of the banking sector", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriiia : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 20(1) , pp. 37-41.

2. Vovk, V.Ya. (2011), *Stratehichne upravlinnia konkurentospromozhnistiu bankiv* [Strategic management of banks' competitiveness], NTMT, Kharkiv, Ukraine.

3. Vovk, V.Ya. and Kolesnichenko, V. F. (2011), *Upravlinnia konkurentnoiu pozytsiieiu banku na kredytnomu rynku* [Management of the bank's competitive position on the credit market], NTMT, Kharkiv, Ukraine

4. Zhavoronok, A. V., Hrubliak, O. M. and Blaush, V. Yu. (2019), "Modeling of assessing the competitiveness of banking services", *Infrastruktura rynku*, vol. 33, pp. 278-286.

5. Kolesnik, Ya. V. (2015), "Methodological approaches to the statistical assessment of the competitiveness of commercial banks", *Prykladna statystyka: problemy teorii ta praktyky*, vol. 16, pp. 73-79.

6. Krukhmal', O. V. and Baranovs'ka, O. A. (2014), "Competitiveness of the bank and banking product: influencing factors and evaluation", *Efektivna*

ekonomika, vol. 5. available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3023> (Accessed 20 May 2024).

7. Kuznietsova, A.Ya., Rak, N. Ye. (2013), *Mekhanizm zabezpechennia konkurentospromozhnosti bankiv v umovakh ekonomiky znan'* [The mechanism for ensuring the competitiveness of banks in the conditions of the knowledge economy], Universytet bankivs'koi spravy, Kyiv, Ukraine.

8. Momot, O.M. and Britchenko, I. H. (2008), *Intehrovani bankivs'ki posluhy ta konkurentospromozhnist' bankivs'koi systemy* [Integrated banking services and competitiveness of the banking system], RVV PUSKU, Poltava, Ukraine.

9. Panasenko, H. O. (2012), "International banking competition", *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 22.2, pp. 237-243.

10. Semench, I. Ye. and Kuz'menko, I. O. (2014), "The system of evaluating the competitive advantages of the bank: analysis of non-financial indicators", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 14, pp. 40-45.

11. Urban, O. A., Nuzhna, O. A. and Puschak, M. Z. (2018), "Theoretical aspects of the formation of the strategy of competitiveness of the international banking business", *Ekonomichni nauky. Seriia : Ekonomichna teoriia ta ekonomichna istoriia*, vol. 15, pp. 195-203.

12. Shevtsova, O. J. and Sydorchuk, N. O. (2018), "Competitive position of the bank on the credit market: methodical features of assessment", *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky*, vol. 27(3), pp. 89-93.

13. Yushko, I. O. (2016), "Factors of the competitiveness of transnational banks in the conditions of the introduction of international standards "BASEL-III"", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 115, pp. 56-68.

14. Porter, M.E. (1990), *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, New York, USA.

15. Porter, M.E. (2008), *The Five Competitive Forces that Shape Strategy*, Harvard Business Review, Harvard, USA.

16. Mescon, M.H., Albert, M. and Khedouri, F. (1988), *Management*, Harper & Row, New York, USA.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2024 р.